

Επιστολή προς τον Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο

**Προς: Μακαριώτατον Αρχιεπίσκοπον
Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.
Χριστόδουλον**

Αθήνα, 12 Φεβρουαρίου 2002

Μακαριώτατε,

Θα ήθελα θερμά να σας ευχαριστήσω για τις ευχές σας, με την ευκαιρία της εκλογής μου στη θέση της προέδρου της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Πράγματι, από αυτή τη θέση θα έχω τη δυνατότητα να αγωνισθώ περισσότερο αποτελεσματικά, και πέραν της Ευρώπης, για τα δικαιώματα των γυναικών και τη δημιουργία μιάς δίκαιης κοινωνίας, όπου και τα δύο φύλα του ανθρωπίνου γένους θα έχουν ίσα δικαιώματα και ίσες υποχρεώσεις. Στην επίτευξη αυτού του στόχου προσβλέπω και στη δική σας υποστήριξη, έχοντας επίγνωση του σημαντικού κοινωνικού και πνευματικού ρόλου της Ορθόδοξης Ελληνικής Εκκλησίας.

Όπως σας είχα γράψει και στο σημείωμα που σας επέδωσα κατά την συνάντησή μας της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1999, εκτιμώ ότι θα πρέπει και στην Ελλάδα να ανοίξει ο διάλογος για κρίσιμα ζητήματα που αφορούν στην αναγνώριση των δικαιωμάτων των γυναικών σε όλους τους τομείς, καθώς και τις θρησκευτικές ελευθερίες,

και σε αυτόν τον διάλογο να λάβει μέρος και η Εκκλησία.

Όπως σας είναι γνωστό, η αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών είναι μια πολύ πρόσφατη και πονεμένη ιστορία. Η έξοδος του μισού του ανθρωπίνου γένους από την περιθωριοποίηση και την αφάνεια αιώνων, η συμμετοχή των γυναικών στον δημόσιο βίο, στην εκπαίδευση και τις οικονομικές δραστηριότητες συνιστά, κατά τους κοινωνιολόγους, την μεγαλύτερη ειρηνική κοινωνική επανάσταση στην ιστορία της ανθρωπότητας. Θα έλεγα στην ιστορία των δυτικών κοινωνιών, αφού σε πολλές περιοχές της γης οι γυναίκες στερούνται ακόμη βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην Ελλάδα γιορτάζουμε φέτος τα 50 χρόνια πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών, αφού μόλις το 1952 αναγνωρίστηκαν και οι γυναίκες ως πολίτες της χώρας μας. Αυτή η επέτειος αποτελεί μια καλή ευκαιρία για αποτίμηση της κατάστασης.

Ασφαλώς η μεγαλύτερη νίκη που κατήγαγαν οι γυναίκες κατά τα τελευταία 50 χρόνια είναι αυτή της μόρφωσης και συμμετοχής τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καταρρίπτοντας μια «παράδοση» αποκλεισμού αιώνων. Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία είναι εντυπωσιακά, αφού, κατά το ακαδημαϊκό έτος 1999-2000, στο σύνολο των 22784 πτυχιούχων ΑΕΙ οι 13953 είναι γυναίκες, δηλαδή, ποσοστό 61,2%. Στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το ποσοστό των πτυχιούχων γυναικών φθάνει το 72,7% του συνόλου, στο Αριστοτέλειο της Θεσσαλονίκης το 58,6%, στο Πάντειο το 67,4%. Στον τομέα της απασχόλησης, παρά τις συνεχιζόμενες διακρίσεις, σημειώνεται, ωστόσο, σημαντική πρόοδος, με αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους επαγγελματικούς και επιστημονικούς κλάδους. Στο δικαστικό σώμα το 75% των νεοεισερχομένων είναι γυναίκες.

Μακαριώτατε,

Υπό το φως αυτών των εξελίξεων και της προόδου που έχει επιτευχθεί στην αναγνώριση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων των γυναικών, αλλά και γενικότερα στην αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, εκτιμώ ότι θα ήταν πολλαπλά χρήσιμο και ωφέλιμο και για την ίδια την Εκκλησία μας, να επανεξετάσει την στάση της σε θέματα τα οποία δεν αφορούν στο δόγμα ή την θεολογία, αλλά σε αποφάσεις που ελήφθησαν υπό εντελώς διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες, όπως:

1. Αποκλεισμός γυναικών από το Άγιο Όρος.

Όπως γνωρίζετε, με πρωτοβουλία των μέσων ενημέρωσης και με αφορμή μία παράγραφο γνωμοδότησης, που συνέταξα εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, περί μη αποκλεισμού των γυναικών από «ορισμένες γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη», άνοιξε πριν από μερικούς μήνες ο διάλογος για ένα απαγορευμένο θέμα, όπως το «άβατο» του Αγίου Όρους. Παρά τη σφοδρή επίθεση που δέχτηκα από εκκλησιαστικούς κυρίως κύκλους, εξακολουθώ να πιστεύω, ότι η απόφαση αποκλεισμού των γυναικών από μια γεωγραφική περιοχή 400 τετραγωνικών χιλιομέτρων και όχι μόνον από τις μονές, απόφαση που ελήφθη σε μια σκοτεινή περίοδο της ιστορίας της ανθρωπότητας – το 1045 μ.Χ.- αντανakλά την κοινωνική πραγματικότητα και τα πολιτισμικά δεδομένα εκείνης της εποχής και ουδεμία σχέση έχει με τη χριστιανική πίστη και διδασκαλία. Την ενότητα του ανθρώπου και την μη διάκριση με βάση το φύλο αναλύει με θαυμαστή εμβρίθεια η θεολόγος κα Ευανθία Αδαμτζίλογλου στο βιβλίο της «Ουκ ένι Άρσεν και Θήλυ...».

Φυσικά το αίτημα για άρση του «αβάτου» για τις γυναίκες, δηλαδή, της μη διάκρισης του ανθρώπου με βάση το φύλο, σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει επιθυμία μετατροπής του Άθω σε τουριστικό θέρετρο και διατάραξης της μοναστικής ζωής. Σημαίνει απλά αναγνώριση δικαιώματος πρόσβασης και των γυναικών στην πολιτισμική μας κληρονομιά, κάποιες ημέρες και ώρες που θα αποφασίσει η κοινότητα του Αγίου Όρους. Σημαίνει ακόμη αναγνώριση από την Εκκλησία θεμελιωδών δικαιωμάτων του μισού του ανθρωπίνου γένους.

2. Ιεροσύνη Γυναικών.

Ο αποκλεισμός των γυναικών από ιερατικά αξιώματα επίσης συνδέεται με την πολιτισμική πραγματικότητα του παρελθόντος και την πατριαρχική δομή της κοινωνίας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία θα πρέπει να ανοίξει τον διάλογο για την είσοδο των γυναικών στην ιεροσύνη, όπως ήδη έχει επιτυχώς εφαρμοσθεί σε άλλες χριστιανικές εκκλησίες. Οι γυναίκες κατά την άποψή μου μπορούν να αποτελέσουν μια πολύ σοβαρή δύναμη ανανέωσης και ενδυνάμωσης του εκκλησιαστικού και πνευματικού βίου. Η συνάδελφός μου, πολύ δραστήρια ευρωβουλευτής κα Ούλε Σάντμπεκ είναι ταυτοχρόνως και ιερέας της Εκκλησίας της Δανίας.

Ο αποκλεισμός των ορθοδόξων γυναικών ακόμη και από τα εκκλησιαστικά συμβούλια και του δικαιώματος να ψάλλουν, θεωρώ ότι δεν ωφελεί σε τίποτα την εκκλησία. Αντιθέτως δημιουργεί αισθήματα πικρίας σε γυναίκες που επιθυμούν να προσφέρουν. Κατά την διάρκεια επίσκεψης ομάδας γυναικών, που υπηρετούν την εκκλησία, στις Βρυξέλλες, είχα την ευκαιρία και τη χαρά να γνωρίσω αξιολογότατες γυναίκες (θεολόγους, συγγραφείς, διευθύντριες ιδρυμάτων, εκδότριες κλπ) οι οποίες θα μπορούσαν να προσφέρουν πολλά στην

Ελληνική Εκκλησία από θέσεις διαμόρφωσης και λήψης αποφάσεων.

3. Κατάργηση νόμων Μεταξά 1363/38 και 1672/39

Έχω την γνώμη ότι η Εκκλησία είναι αρκετά ισχυρή, ώστε να αναλάβει την πρωτοβουλία προώθησης των διαδικασιών κατάργησης των αναχρονιστικών μεταξικών νόμων περί προσηλυτισμού, που διχάζουν την ελληνική κοινωνία και συγκρούονται, τόσο με τις σύγχρονες αντιλήψεις περί θρησκευτικής ελευθερίας, όσο και με την συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξιθρησκία και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο ποινικός διασυρμός ατόμων και ομάδων με βάση την άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων, παρά το γεγονός ότι συνηθέστατα καταλήγει σε απαλλαγή και αθώωση των κατηγορουμένων, τελικά αμαυρώνει την εικόνα της Ελλάδας και της Εκκλησίας στον διεθνή χώρο και ιδιαίτερα στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς, όπως στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο οποίο συχνά προσφεύγουν οι διωκόμενοι.

Πέραν αυτών, όπως αναφέρεται και στην Έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η αναφορά του νόμου στην «κουφότητα» στην «απειρία» και «πνευματική αδυναμία» των θυμάτων προσηλυτισμού ανάγεται σε συνθήκες μιας άλλης εποχής και υποτιμά το πνευματικό επίπεδο του μέσου Έλληνα πολίτη. Αξίζει να σημειωθεί ότι καμία χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν διαθέτει νομοθεσία απαγόρευσης του προσηλυτισμού.

4. Ίδρυση ναών και ευκτηρίων οίκων

Η μεταξική νομοθεσία για την ίδρυση ναών και ευκτηρίων οίκων (α.ν. 1363/38) επιτρέπει μεγάλες παρεμβάσεις των διοικητικών και εκκλησιαστικών αρχών και παραβιάσεις της

θρησκευτικής ελευθερίας, όπως κατοχυρώνεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία αποκλείει κάθε κρίση εκ μέρους του κράτους για την νομιμότητα των θρησκευτικών πεποιθήσεων ή για τους τρόπους έκφρασής τους. Όπως σημειώνει ο Συνήγορος του Πολίτη σε σχετικό πόρισμά του «ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι παραπεμπόμενοι κηρύσσονται αθώοι, η ποινική διαδικασία συνιστά αφ'εαυτής έναν μη επανορθώσιμο διασυρμό και θέτει την άσκηση της θρησκευτικής λατρείας υπό το διαρκές φάσμα δικαστικής εμπλοκής και ταλαιπωρίας, παραβιάζοντας την συνταγματική απαίτηση (άρθρο13 παρ. 2) περί «ακωλύτου». Η θρησκευτική λατρεία, τονίζει ο Συνήγορος του Πολίτη, ακριβώς επειδή απολαύει ειδικών εγγυήσεων, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπίζεται επί ίσοις όροις με οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα υπάγεται εκ του νόμου σε καθεστώς αδείας.

Το γεγονός ότι η Αθήνα, με 200.000 μουσουλμάνους, είναι η μόνη πρωτεύουσα κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν διαθέτει μουσουλμανικό τέμενος, και η δίωξη της κας Χαράς Καλομοίρη με την κατηγορία ότι επεδίωξε την ίδρυση βουδιστικού ναού χωρίς σχετική άδεια (η ίδια κατηγορηματικά το αρνείται), έχουν έντονα επικριθεί από τον διεθνή τύπο. Εφόσον η Εκκλησία της Ελλάδος ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στο διάλογο για το μέλλον της Ευρώπης θα ήταν χρήσιμο να γνωρίζει ακριβώς ποιά είναι τα ευρωπαϊκά κεκτημένα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της πολυπολιτισμικότητας και των θρησκευτικών ελευθεριών.

5. Καύση Νεκρών

Το θέμα έχει τεθεί συχνά σε δημόσιο διάλογο και έχει συναντήσει την άρνηση της Εκκλησίας. Ωστόσο, με βάση και την διεθνή εμπειρία η

εθελοντική εφαρμογή του θα πρέπει να τύχει της συναίνεσης της Ιεράς Συνόδου.

Μακαριώτατε,

Ελπίζω να μη σας στενοχώρησα με όσα ανέφερα παραπάνω. Θεώρησα υποχρέωσή μου να καταθέσω τις απόψεις μου στον θρησκευτικό ηγέτη της χώρας μου, για θέματα που απασχολούν την κοινωνία μας, όπως το έπραξα και πριν από δύο χρόνια, έχοντας την πεποίθηση ότι ο ανοιχτός και δημοκρατικός διάλογος είναι ο καλύτερος τρόπος προσέγγισης των απόψεων και διευθέτησης των όποιων προβλημάτων.

Με σεβασμό,

Άννα Καραμάνου